

LAKIALOITE 114/2003 vp

Laki avioliittolain 48 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Kotona ilman palkkaa perheensä hyväksi työskennelleen puolison taloudellisen toimeentulon turvaaminen avioerotilanteessa edellyttää lainsäädännön uudistamista. Oikeudellisesti heikossa asemassa on sellainen äiti tai isä, joka on hoitanut kotona lapsia ja perhettä, eikä ole avioliiton aikana käynyt työssä kodin ulkopuolella. Hänelle ei esimerkiksi kerry tekemästään työstä työeläkettä, kuten asiallisesti samoja töitä kodin ulkopuolella tekeville kertyy. Niinpä kotiäidiksi tai -isäksi ryhtyneelle puolisolle taataan lähtökohtaisesti vain kansaneläkejärjestelmän mukainen eläketurva kotona työskenneltyjen vuosien osalta.

Tämä on hyvin suomalainen ongelma. Esimerkiksi Saksassa monien muiden maiden tapaan eläketurva katsotaan avioeron tullessa yhteiseksi omaisuudeksi siinä missä muukin yhteinen omaisuus, esim. asunto. On vaikea ymmärtää, miksi Suomessa ei voitaisi toimia samalla tavalla. Lisäksi naisten eläkkeitä heikentävät pitkät perhevapaat. Lapset kyllä ovat yhteisiä, mutta lasten aiheuttamat eläketurvan aukot päätyvät vaimon maksettaviksi.

Avioliittolain puolisoitten elatusvelvollisuutta koskevan 48 §:n pääsääntö on, että avioeron jälkeen kummankin puolison tulee vastata elatuksestaan itse. Tuomioistuimien voi 48 §:n 1 momentin mukaan velvoittaa toisen puolison suorittamaan toiselle elatusapua sen mukaan kuin se "hänen kykyensä ja muihin seikkoihin nähden harkitaan kohtuulliseksi". Tuomioistuimen harkintavalta on puolison elatusapua koskevissa asioissa huomattavan laaja. Käytännössä elatus-

apua entiselle puolisolle on tuomittu maksettavaksi vain hyvin poikkeuksellisesti, sillä lapsen oikeuden saada elatusta vanhemmiltaan on aivan perustellusti katsottu olevan juridisesti ensisijainen suhteessa entisen aviopuolison vastaavaan oikeuteen.

Avioliittolaissa pääsäännöksi säädetty vaatimus siitä, että myös pitkään kotona palkatta työskennelleen puolison tulee lähtökohtaisesti vastata kokonaisuudessaan itse avioeron jälkeisestä elatuksestaan, saattaa kuitenkin varsin usein olla täysin kohtuuton. Työnsaanti työmarkkinoilta vuosien poissaolon jälkeen ei ole tänä päivänä helppoa, eikä se kaikkien kohdalla ole käytännössä mahdollistakaan.

Muutamankin vuoden yhtäjaksoinen tauko työelämästä merkitsee lähes alalla kuin alalla syrjäytymistä tai ainakin vakavaa syrjäytymisen uhkaa. Vieläkin pidempi palkaton työskentely työmarkkinoiden ulkopuolella johtaa helposti siihen, ettei mitään, työnhakijan koulutusta vastaamatontakaan, työtä ole enää saatavilla.

Lasten ja perheen hoitaminen kotona on raskasta ja vastuullista työtä, jonka tekemistä tulee kunnioittaa. Lainsäädännössä pitäisi ottaa huomioon kotona työskennelleen puolison taloudellinen asema kussakin yksittäisessä avioerotilanteessa, jossa toinen puolisoista on työskennellyt kotona palkatta. Kotona työskennelleen puolison toimeentulo olisi taattava lainsäädännöllisesti siten, että tuomioistuimen tulisi viran puolesta aina harkita, onko toinen puolisoista tuomittava maksamaan toiselle elatusapua aina kun elatuksen tarpeen voidaan perustellusti katsoa

johtuvan välittömästi siitä, että puoliso on työskennellyt kotona palkatta. Kussakin tilanteessa elatusapu tulee ratkaista erikseen puolisoitten tulojen suhteessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

avioliittolain 48 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 48 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 411/1987, uusi 4 momentti seuraavasti:

48 §

Kuten edellä 1 momentissa tarkoitetun elatusapun tarpeen voidaan perustellusti katsoa johtuvan välittömästi siitä, että elatukseen oikeutettu puoliso on työskennellyt perheen yhteiseksi hyväksi kotona palkatta, tulee tuomioistuimen viran puolesta harkita, onko toinen puolisoista

tuomittava suorittamaan toiselle tässä pykälässä tarkoitettua elatusapua 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaisesti siten, että kotona työskennellyt puoliso kykenee kohtuudella vastaamaan elatuksestaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 2003

Marja Tiura /kok
Leena Rauhala /kd
Lauri Oinonen /kesk
Tapani Mäkinen /kok
Hanna-Leena Hemming /kok
Klaus Pentti /kesk
Rakel Hiltunen /sd
Pentti Tiusanen /vas
Tony Halme /ps
Mikko Alatalo /kesk
Raimo Vistbacka /ps
Ulla Anttila /vihr
Ilkka Kanerva /kok
Ahti Vielma /kok
Raija Vahasalo /kok
Marjukka Karttunen /kok
Sari Sarkomaa /kok

Arto Satonen /kok
Pertti Salovaara /kesk
Anne Holmlund /kok
Paula Risikko /kok
Sirpa Asko-Seljavaara /kok
Leena Harkimo /kok
Rosa Meriläinen /vihr
Minna Sirnö /vas
Irja Tulonen /kok
Jyrki Katainen /kok
Jyri Häkämies /kok
Reijo Paaanen /kok
Suvi Lindén /kok
Maija Perho /kok
Timo Seppälä /kok
Jere Lahti /kok
Kaarina Dromberg /kok

LA 114/2003 vp — Marja Tiura /kok ym.

Kalevi Lamminen /kok
Toimi Kankaanniemi /kd
Juha Rehula /kesk

Maija-Liisa Lindqvist /kesk
Seppo Lahtela /kesk